

SYGE DYRS VELFÆRD

– ER DEN GOD NOK?

VIDENCENTER FOR DYREVELFÆRDS KONFERENCE

21. NOVEMBER 2012

Scandic Sydhavnen

FORORD

Velkommen til Videncenter for Dyrevelfærds (ViD) konference 2012 med temaet "Syge dyrs velfærd – er den god nok?".

Med temaet "Syge dyrs velfærd – er den god nok?" vil indlæggene på Videncenter for Dyrevelfærds konference kredse om dyrevelfærd hos syge og tilskadekomne dyr med udgangspunkt i den nyeste forskning på området.

Konferencen vil belyse temaet fra forskellige vinkler. Fra forskningens verden skal vi høre om sygdomsadfærd, indikatorer for sygdom og velfærd og transportegnethed. En landmand vil fortælle om, hvordan han håndterer sygdom i sin økologiske malkekvægsbesætning, og en repræsentant fra Fødevarerstyrelsens Veterinærrejseshold vil fortælle om transportegnethed og om kampagner, der sætter fokus på håndtering af syge og tilskadekomne dyr. Endelig vil den etiske vinkel på håndtering af syge og tilskadekomne dyr i produktionen blive berørt. Om eftermiddagen vil der være en postersession med forskningsprojekter, der finansieres af og udføres i regi af ViD. Konferencen afrundes med en paneldebat med deltagelse af brancheorganisationer, dyreværnsforeninger, forskere og myndigheder.

I dette hæfte kan du finde beskrivelser af samtlige indlægsholdere og finde resuméer af deres oplæg.

Syge og tilskadekomne dyr har været et prioriteret område i Videncenter for Dyrevelfærds arbejde i løbet af 2012. ViD har siden 2010 igangsat 19 projekter i samarbejde med forskere fra Københavns Universitet og Aarhus Universitet. Projekternes formål og foreløbige resultater kan læses på de opsatte posters samt i dette hæfte.

Vi ønsker alle en god og udbytterig dag i dyrevelfærdens tegn.

Videncenter for Dyrevelfærd

INDHOLDSFORTEGNELSE

VIDENCENTER FOR DYREVELFÆRDS KONFERENCE

INDHOLDSFORTEGNELSE

PROGRAM	1
INDLÆG	3
<i>Ændringer i dyrs adfærd under sygdom – hvorfor gør de det, og hvad kan vi bruge det til?</i>	4
<i>Animal-based indicators for welfare and disease – current status and prospects for use</i>	5
<i>Sygdom og sygdomshåndtering uden brug af medicin – er det muligt?</i>	6
<i>Syge dyr, opstaldning og transportegnethed</i>	7
<i>Kan køer blive halte af at blive transporteret?</i>	8
<i>Det syge dyr – etiske idealer og praktiske kompromiser</i>	9
PROJEKTER	10
RESUMÉER AF POSTERE	13
<i>Databaser – potentialer for dyrevelfærdsvurdering</i>	14
<i>Egenkontrol af dyrevelfærd – bureaukrati eller kilde til øget velfærd?</i>	15
<i>Kan køer blive halte af at blive transporteret?</i>	16
<i>Smertedetektionsskema til malkekvæg</i>	17
<i>Skismaet mellem dyrevelfærdshensyn og smittebekæmpelse i kvægbesætninger</i>	18
<i>Klar til at yde igen? – adfærd og velfærd hos malkekøer før raskmelding fra mastitis</i>	19
<i>Identifikation af so-besætninger med dyrevelfærdsproblemer på basis af eksisterende centrale databaser og data fra effektivitetskontrollen</i>	20
<i>Halthed og lemmelidelser hos søer på friland</i>	21
<i>Har Gult Kort ordningen påvirket velfærden i danske svinebesætninger?</i>	22
<i>Brok på transporten – er svin med brok egnede til transport?</i>	23
<i>Slagtekyllingers trædepuder – portræt af en reguleringsmæssig succes?</i>	24
<i>Afdækning af de dyrevelfærdsmæssige forhold ved bedøvelse og aflivning af slagtekyllinger</i>	25
<i>Pålidelighed og gyldighed af bidmærker som velfærdsindikator hos mink</i>	26

PROGRAM

VIDENCENTER FOR DYREVELFÆRDS KONFERENCE

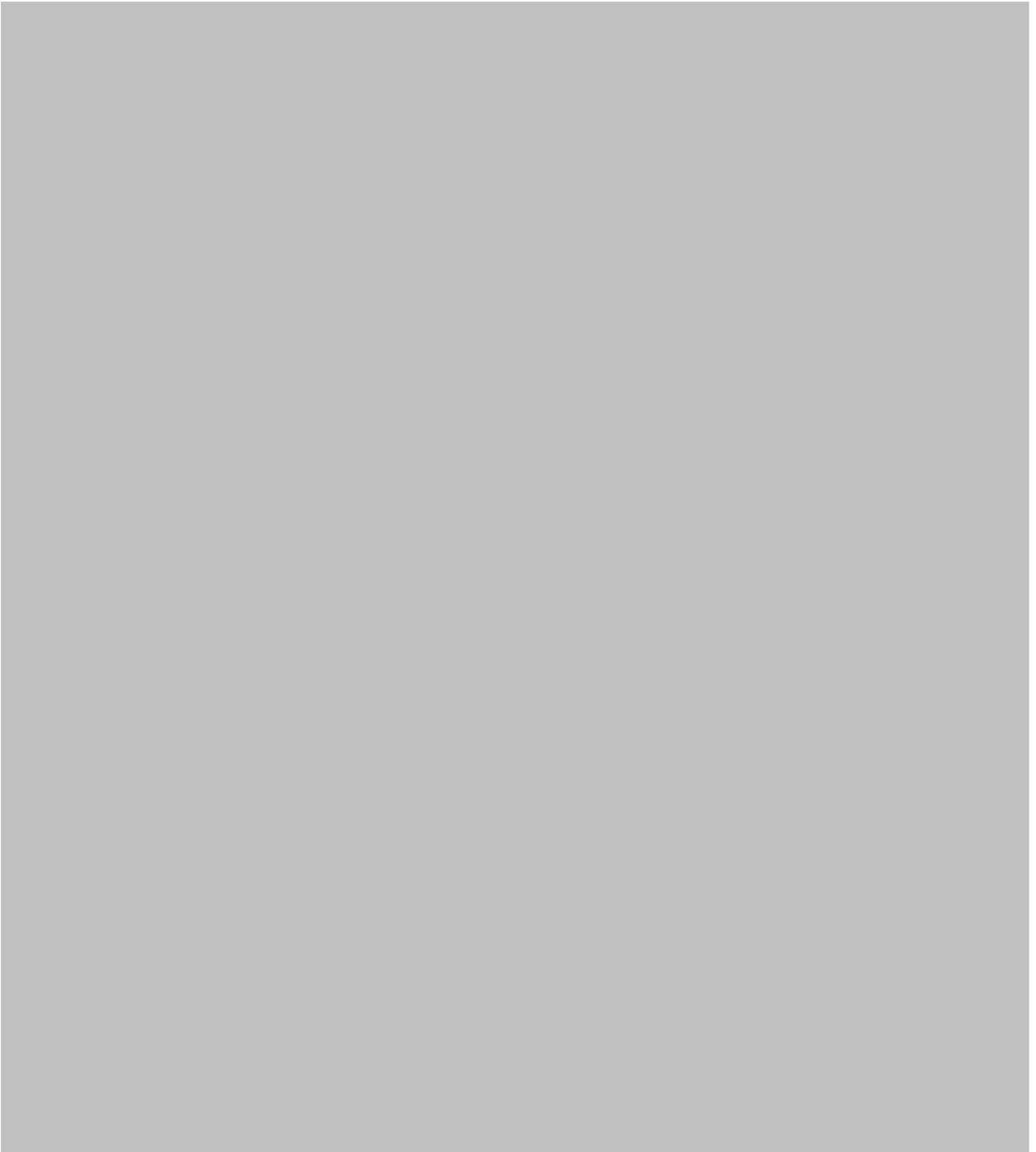

PROGRAM

08.30 – 09.30	Registrering og kaffe
09.30 – 09.40	Velkomst <i>v/ Per Henriksen, Veterinærdirektør</i>
09.40 – 09.50	Introduktion til dagen <i>v/ Jan Tind Sørensen, forskningsleder, Aarhus Universitet</i>
09.50 – 10.10	Tale <i>v/ Mette Gjerskov, Fødevareminister</i>
10.10 – 10.25	Perspektiver i det nye veterinærforlig <i>v/ Per Henriksen, Veterinærdirektør</i>
10.25 – 11.00	Kaffepause
11.00 – 11.20	Ændringer i dyrs adfærd under sygdom – hvorfor gør de det, og hvad kan vi bruge det til? <i>v/ Mette S. Herskin, seniorforsker, Aarhus Universitet</i>
11.20 – 11.50	Animal-based indicators for welfare and disease – current status and prospects for use <i>v/ Sandra Edwards, professor, Newcastle University</i>
11.50 – 12.10	Sygdom og sygdomshåndtering uden brug af medicin – er det muligt? <i>v/ Sten Dissing, økologisk mælkeproducent</i>
12.10 – 13.10	Frokost
13.10 – 13.40	Syge dyr, opstaldning og transportegnethed <i>v/ Stig Jessen, dyrlæge, Veterinærrejsesholdet, Fødevarestyrelsen</i>
13.40 – 14.00	Kan køer blive halte af at blive transporteret? <i>v/ Peter Thomsen, seniorforsker, Aarhus Universitet</i>
14.00 – 15.00	Postersession, networking og kaffe
15.00 – 15.20	Det syge dyr – etiske idealer og praktiske kompromiser <i>v/ Mickey Gjerris, lektor, Københavns Universitet</i>
15.20 – 16.40	Paneldebat: Syge dyrs velfærd – er den god nok? Deltagere i debatpanelet: <ul style="list-style-type: none">• <i>Per Henriksen, Veterinærdirektør</i>• <i>Gitte Grønback, direktør, Videncentret for Landbrug, Kvæg</i>• <i>Mette S. Herskin, seniorforsker, Aarhus Universitet</i>• <i>Sybille Kyed, fagpolitisk chefkonsulent, Økologisk Landsforening</i>• <i>Inger Lund Overgaard, projektleder, Dyrenes Beskyttelse</i>
16.40 – 16.50	Tak for i dag og på gensyn <i>v/ Per Henriksen, Veterinærdirektør</i>

INDLÆG

VIDENCENTER FOR DYREVELFÆRDS KONFERENCE

Ændringer i dyrs adfærd under sygdom – hvorfor gør de det, og hvad kan vi bruge det til?

Mette S. Herskin

Seniorforsker, Institut for Husdyrvidenskab, Aarhus Universitet

BIOGRAFI

Mette S. Herskin er uddannet adfærdsbiolog og seniorforsker ved Institut for Husdyrvidenskab, Aarhus Universitet. Hun har arbejdet med smerter, smertefølsomhed og måling heraf i over 10 år og er i dag sekretær for bestyrelsen i IASP-Special-Interest-Group for "Non-primate pain". Her arbejder hun aktivt for at integrere forskning med fokus i dyrs smerter – på tværs af forskellige faggrænser såsom etologi, veterinærvidenskab og biomedicin. De senere år har Mette S. Herskins forskning fokuseret på sygdomsadfærd hos kreaturer med yverbetændelse, smerter forbundet med skuldarsår hos søer, smerter forbundet med halekupering af svin, samt i stigende omfang været centreret omkring brugen af grisen som forsøgsdyr.

RESUMÉ

Syge dyr og mennesker ændrer adfærd. Vi kender det selv. Typiske ændringer er øget søvn, manglende hygiejne, mindre appetit og mindre lyst til social kontakt. Tidligere troede man, at sygdomsadfærd skyldtes svækkelse og ikke havde funktion i sig selv – var bare en ubehagelig konsekvens af sygdom. I dag ved man, at sygdomsadfærd er del af en velorganiseret biologisk strategi, som hjælper med at bekæmpe sygdom og kan være afgørende for overlevelse.

Ændringer i adfærd under sygdom har flere funktioner. Ved at ændre adfærden forsøger dyret at 1) spare energireserver til øget stofskifte under feber; 2) favorisere varmeproduktion; 3) reducere smittepres; 4) mindske risiko for rovdyrangreb. Moderne husdyr har stadig disse egenskaber. Det er derfor muligt, at man, ved at lade dem få mulighed for sygdomsadfærd, kan lindre ubehag, fremme opheling og mindske smitte.

Næsten al viden om sygdomsadfærd kommer fra forsøg, hvor rotter og mus anvendes som modeldyr for menneskers sygdomme. Herfra ved man, at hormonlignende stoffer (cytokiner) - kendt som en del af kroppens reaktion på betændelse/skade - er hovedansvarlige for ændret adfærd under sygdom. Først for nylig er fokus rettet mod sygdomsadfærd. Denne viden kan bruges til at identificere syge individer. Hvis stalden er indrettet, så sygdomsadfærd er mulig, kan det fremme opheling samt lindre ubehag. På den måde kan viden om sygdomsadfærd inddrages i behandling af syge dyr, og bidrage til at fremme deres velfærd.

Animal-based indicators for welfare and disease – current status and prospects for use

Sandra Edwards

Professor, School of Agriculture, Food and Rural Development, Newcastle University, United Kingdom

BIOGRAPHY

Professor Sandra Edwards graduated in Natural Sciences from Cambridge University, obtained her Ph.D. in livestock welfare at Reading University and has worked for more than 30 years in applied research for UK government organisations. In 2000, she became Professor of Agriculture at Newcastle University, where her research interests focus on the multidisciplinary interactions between production, behaviour and welfare in pigs and other livestock. She has been a Council Member of the European Federation of Animal Science, President of the British Society of Animal Science, and serves on the UK Farm Animal Welfare Committee, and the EFSA Animal Health and Welfare Panel.

ABSTRACT

In the practical assessment of animal welfare, emphasis has changed from measurement of the resources provided to meet the known needs of animals, to direct measurement of the welfare outcomes exhibited by the animals themselves. A catalogue of such animal-based outcome indicators was developed for different livestock species in the EU Welfare Quality project. These indicators are designed to reflect both physical and mental health, although the assessment of affective state has proved challenging in relation to positive emotions. EFSA has now proposed that animal-based outcome indicators should form the basis for future welfare surveillance and auditing. However, they are currently time consuming to implement and the full Welfare Quality protocol is not practical for this purpose. New initiatives are exploring the use of “iceberg indicators” which are simple measures that can integrate a range of different welfare aspects. In projects such as the “Real Welfare” initiative of the British pig industry, a more restricted set of outcome measures is being monitored on commercial farms to provide benchmarking data for use in future farm improvement initiatives and Farm Assurance schemes. Since many welfare outcome measures relate to animal health, their occurrence can also be used proactively in management. The characteristic changes in activity, feeding, drinking and social behaviours can be detected using automated real-time monitoring of groups or individuals, and trigger alarms to stockpeople as problems develop. This has great potential to facilitate the early detection and treatment of disease as farm scale increases and labour inputs are reduced.

Sygdom og sygdomshåndtering uden brug af medicin – er det muligt?

Sten Dissing

Økologisk mælkeproducent, Jarmstedgaard

BIOGRAFI

Sten Dissing er økologisk landmand. Han er født i København i 1966 og flyttede til et fritidslandbrug i Store Vildmose i 1971. Siden 1977 har han været bosat på Jarmstedgaard i Hanherred. Sten Dissing blev færdiguddannet som driftsleder fra Den Økologiske Landbrugsskole i 1992. I 1993 overtog han og konen Ann (og deres 3 børn) den 45-hektar-store Jarmstedgaard med 38 jerseykøer. Gården blev omlagt til økologisk drift med malkekvæg. Bedriften er siden udvidet til den nuværende produktion med 50 jerseykøer og 65 hektar. Sten Dissing har som leverandør til Thise Mejeri deltaget i projekt "Udfasning af antibiotika" med staldskoler. Sten Dissing har siddet i bestyrelsen for Thise Mejeri siden 1998.

RESUMÉ

I en tid med stort politisk fokus på landbrugets medicinforbrug vil Sten Dissing i sit indlæg fortælle om filosofien bag sygdomshåndteringen på sin bedrift. Måske vil man sige: "Det har vi hørt før", men ikke desto mindre bygger den på forebyggelse frem for helbredelse. Sten Dissing giver i sit indlæg en beskrivelse af, hvordan han driver sin kvæggård, så sygdom stort set kan undgås. Besætningen, som han har drevet siden 1993, består af 50 jerseykøer, 35 ungdyr og 10 stude.

Sten Dissing beskriver sit syn på malkekvæget som produktionsdyr sådan her: "Køerne er ikke vilde dyr. Det er fremavlede husdyr. Jeg bestemmer næsten alt omkring dem. Men ved at udnytte deres rest af instinkter og en tillempet "natur" i stalden og på marken kan de holdes næsten sygdomsfrie og i stand til selvhelbredelse."

Staldene på Jarmstedgaard er med dybstrøelse og et minimum af inventar. Der er god plads og gode undvigemuligheder for lavt rangerende dyr. Fodringen på bedriften består af økologiske græsblandinger, engarealer med mange vilde plantearter og mulighed for at "afgræsse" læhegnene. Valset korn og hvedeklid er det eneste suppleringsfoder.

Sten Dissing beskriver i sit indlæg, hvordan han håndterer sygdom i sin besætning ved oftest at vælge den mildeste indsats som understøttelse for dyrenes selvhelbredelse. Han vil i indlægget komme med eksempler på behandlingsmulighederne. For som han siger: "Jeg går jo heller ikke til lægen efter penicillin, hvis jeg er forkølet. Men snyder næsen et par dage, og så er det som regel væk igen."

Syge dyr, opstaldning og transportegnethed

Stig Jessen

Dyrlæge, Veterinærrejsesholdet, Fødevarestyrelsen

BIOGRAFI

Stig Jessen blev uddannet dyrlæge i 1991 og har i perioden 1992-2003 arbejdet som praktiserende dyrlæge i landpraksis med hovedvægt på kvæg, heste og smådyr. Han blev i 2003 ansat i den daværende Fødevareregion Viborg, hvor han udførte tilsyn med dyrevelfærd og overholdelse af regler for lægemiddelanvendelse i dyrehold. I 2006 blev han ansat i det nyoprettede Dyrevelfærdsrejsesholdet. I 2009 blev Dyrevelfærdsrejsesholdet lagt sammen med Medicinrejsesholdet til Veterinærrejsesholdet. Stig Jessens opgaver i Veterinærrejsesholdet har været kontrol med dyrlæger, tematiske kontrolkampanjer i besætninger og på dyretransportområdet, samt deltagelse i og koordinering af vejkontroller med dyretransporter sammen med Rigspolitiet. Han har siden 2009 været faglig koordinator på dyrevelfærdsområdet i Veterinærrejsesholdet.

RESUMÉ

Veterinærrejsesholdet har haft fokus på håndtering og opstaldning af syge dyr i kvæg-, svine- og minkbesætninger. Veterinærrejsesholdet deltager endvidere ved alle vejkontroller med dyretransporter.

Veterinærrejsesholdets kontroller viser, at der stadig i en del danske husdyrbesætninger ikke er tilstrækkeligt fokus på, at syge dyr får ekstra omsorg og pleje og ikke udsættes for unødigt lidelse. Veterinærrejsesholdet har konstateret, at indretningen af mange sygestier ikke opfylder kravene til en hensigtsmæssig opstaldning af de syge dyr, f.eks. at der ikke er tilstrækkeligt blødt underlag i sygestien, når dyrene har smertevoldende lidelser i lemmerne. Veterinærrejsesholdet har endvidere i adskillige tilfælde fundet, at syge dyr, der var i behandling, men som ikke var kommet sig, ikke var aflivet rettidigt. Det er den besætningsansvarliges ansvar, at syge dyr bliver behandlet og bliver tilset af en dyrlæge straks, hvis de ikke kommer sig af behandlingen.

Ved vejkontrollerne med dyretransporter finder Veterinærrejsesholdet af og til dyr, som ikke er egnede til den påtænkte transport. Veterinærrejsesholdet ser også syge dyr, der transporteres på en måde, så de ikke beskyttes bedst muligt mod smerte og lidelse. Transport af syge dyr bør som udgangspunkt ikke finde sted. Men i særlige tilfælde kan det være nødvendigt for at få dyr bragt hjem til stalden eller til en dyrlægeklinik til behandling. Transport af syge eller lettere tilskadede dyr må kun finde sted, hvis dyrene ikke bliver påført yderligere lidelser.

Kan køer blive halte af at blive transporteret?

Peter T. Thomsen

Seniorforsker, Institut for Husdyrvidenskab, Aarhus Universitet

BIOGRAFI

Peter T. Thomsen er seniorforsker ved Institut for Husdyrvidenskab, Aarhus Universitet. Han er uddannet dyrlæge og har arbejdet i kvægpraksis i 6 år, inden han gennemførte et ph.d.-projekt om taberkøer. De sidste 10 år har han forsket i sundhed og velfærd hos malkekøer. Hans forskning har bl.a. omfattet udvikling af scoringssystemer til vurdering af sundhed og velfærd på både ko- og besætningsniveau og forebyggelse af klovlidelser hos malkekøer. Store dele af Peter T. Thomsens forskning foregår i private besætninger, og han lægger stor vægt på, at hans forskning "gør en forskel" og kan anvendes i landmandens dagligdag.

RESUMÉ

I Danmark slagtes der godt 200.000 køer hvert år. Langt størsteparten af disse køer transporteres til et slagteri med lastbil. På verdensplan transporteres mange millioner køer hvert år til slagting. Set i det lys er det overraskende, at der kun findes meget få undersøgelser, som har set på de dyrevelfærdsmæssige konsekvenser af transport af køer til slagting.

En konkret problemstilling, som har været diskuteret i de senere år, er: Kan normalt gående køer blive halte af at blive transporteret med lastbil til slagting? Med andre ord, kan selve transporten udløse halthed? Det er et spørgsmål, som indtil nu ikke har kunnet besvares på basis af videnskabelige undersøgelser.

For at finde svaret blev 203 normalt gående køer fra 18 forskellige besætninger kørt en tur, som svarer til en gennemsnitlig transport til slagting. 8–12 køer blev læsset på en lastbil i besætningen, kørt en tur på 80–100 km med en varighed på ca. 2 timer med to små pauser undervejs, og til sidst læsset af hjemme i besætningen igen. Før og efter transporten blev køerne halthedsvurderet på en skala fra 1 (normal gang) til 5 (svært halt).

Langt de fleste af køerne (181) havde den samme halthedsscore både før og efter transporten. Et fåtal af køerne kom enten til at gå marginalt dårligere (12 køer) eller marginalt bedre (10 køer), men ingen af køerne blev halte af at blive transporteret.

Det syge dyr – etiske idealer og praktiske kompromiser

Mickey Gjerris

Lektor, Fødevareøkonomisk Institut, Københavns Universitet

BIOGRAFI

Mickey Gjerris er lektor i bioetik ved Fødevareøkonomisk Institut, Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet. Han forsker og underviser i etiske spørgsmål relateret til forholdet mellem mennesker, dyr, natur og teknologi. Mickey Gjerris har udgivet en række artikler og bøger om disse emner, senest *Liv & Magt* (2012) og *KØD* (2012). Mickey Gjerris er desuden medlem af Det Ethiske Råd og en hyppigt anvendt foredragsholder.

RESUMÉ

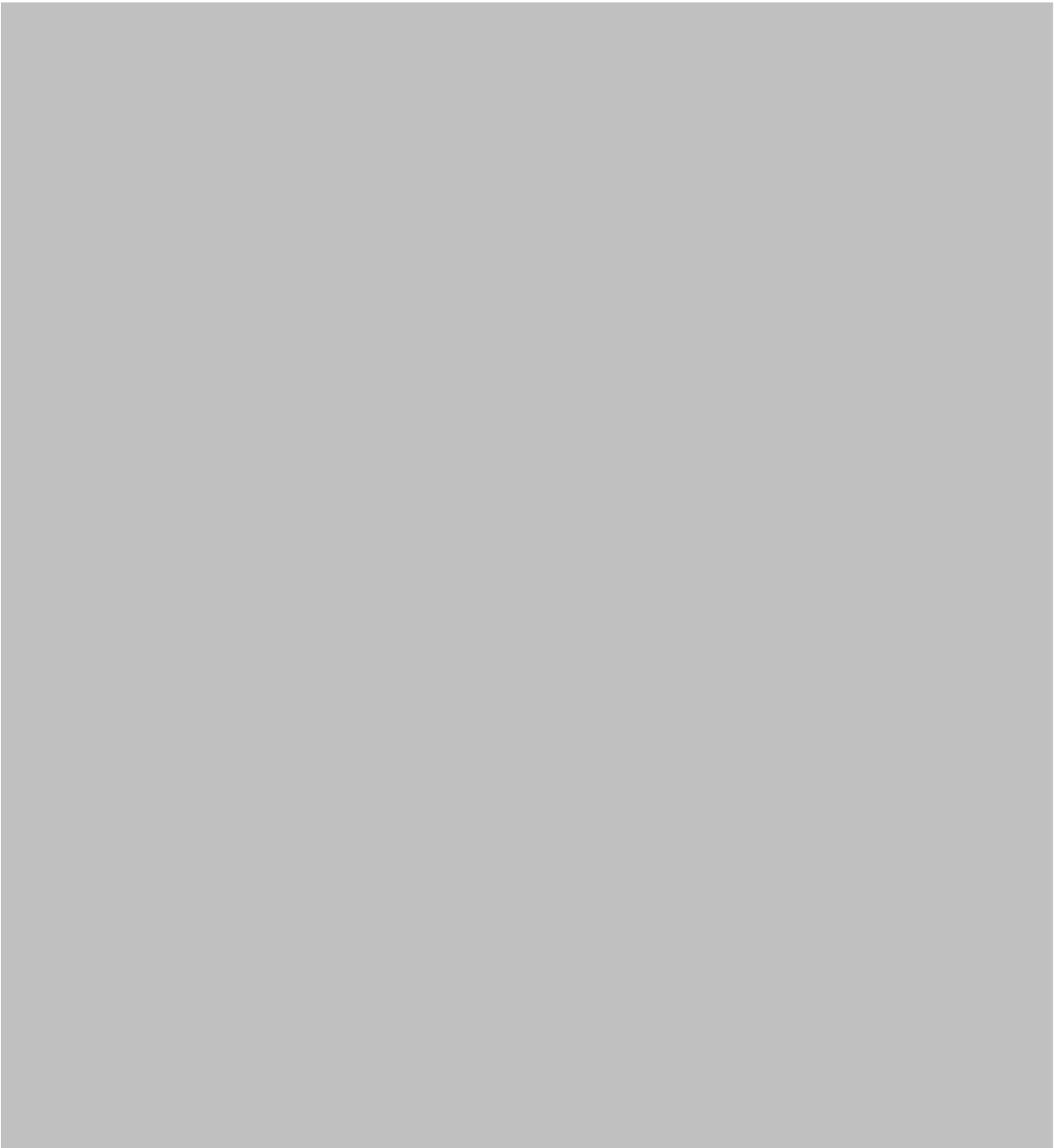
Etisk set er det umuligt at give et entydigt svar på spørgsmålet om, hvor meget sygdom vi kan acceptere hos vores husdyr. Ud fra nogle etiske synsvinkler er blot det at stille spørgsmålet et knæfald for økonomiske hensyn og en tilsidesættelse af dyrets etiske betydning. Ud fra andre etiske synsvinkler er spørgsmålet en logisk konsekvens af opfattelsen af, at det etiske mål er at maksimere mængden af velfærd i verden – også selv om nogle må betale en endda meget høj pris for dette.

Det syge dyr kan således forstås som et nødvendigt onde i et etisk begrundet forsøg på at skabe den bedst mulige verden eller som et praktisk (og uetisk) kompromis, som mennesket indgår på dyrets vegne i jagten på opfyldelsen af egne behov. Alt efter etisk udgangspunkt vil svaret på, om dette er acceptabelt, ændre sig.

Indlægget vil diskutere nogle forskellige opfattelser af etik og dyrevelfærd og i lyset af disse opfattelser stille det grundlæggende spørgsmål: Kan det etisk set accepteres, at dyret lider overlast i vores varetægt, eller er vi forpligtede på at anvende dyret, uden at det lider overlast – og derfor radikalt ændre produktionsmetoder? Et væsentligt spørgsmål i denne forbindelse er, om det giver mening at skelne mellem de sygdomme og lidelser, som dyret er udsat for i naturen og de sygdomme og lidelser, der er bundet til produktionen. Endelig vil landbrugsorganisationernes hyppigt fremførte påstand om, at dyrevelfærd og en effektiv produktion altid hænger sammen, blive diskuteret.

PROJEKTER

VIDENCENTER FOR DYREVELFÆRDS KONFERENCE

PROJEKTER

PÅ TVÆRS AF DYREARTER

Titel	Institution	Resumé	Poster
Databaser – potentialer for dyrevelfærdsvurdering	Københavns Universitet	Side 14	Nr. 1
Egenkontrol af dyrevelfærd	Københavns Universitet	Side 15	Nr. 2
Sammenhængene mellem økonomi og dyrevelfærd på besætningsniveau	Københavns Universitet	-	-

KVÆG

Titel	Institution	Resumé	Poster
Udsætterkørs velfærd og transportegnethed	Aarhus Universitet	Side 16	Nr. 3
Brug af rutinemæssigt indsamlede data fra klovbeskæring til vurdering af det generelle niveau af dyrevelfærd i malkekvægsbesætninger	Aarhus Universitet	-	-
Smertedetektionsskema til malkekvæg	Københavns Universitet	Side 17	Nr. 4
Skismaet mellem dyrevelfærdshensyn og smittebekæmpelse i kvægbesætninger	Københavns Universitet	Side 18	Nr. 5
Er koen klar igen? – adfærd og velfærd hos malkekøer i forbindelse med raskmelding efter mastitis	Aarhus Universitet	Side 19	Nr. 6

SVIN

Titel	Institution	Resumé	Poster
Identifikation af sobesætninger med dyrevelfærdsproblemer på basis af eksisterende centrale databaser og data fra effektivitetskontrollen	Aarhus Universitet	Side 20	Nr. 7
Halthed og lemmelidelser hos søer på friland	Aarhus Universitet	Side 21	Nr. 8
Overfladetemperatur som velfærdsindikator hos svin	Aarhus Universitet	-	-

Validering samt kvalitets- og fremtidssikring af velfærdsregistreringer i svinebesætninger	Københavns Universitet	-	-
Udpegning af svinebesætninger med bemærkninger ud fra en helhedsorienteret velfærdsvurdering	Aarhus Universitet	-	-
Har Gult Kort ordningen reduceret velfærden i svinebesætninger?	Københavns Universitet	Side 22	Nr. 9
Brok på transporten – er svin med brok og halebid egnede til transport?	Aarhus Universitet	Side 23	Nr. 10

FJERKRÆ

Titel	Institution	Resumé	Poster
Trædepudesvidninger hos slagtekyllinger – et eksempel på strategier for bedre dyrevelfærd	Københavns Universitet	Side 24	Nr. 11
Afdækning af de dyrevelfærdsmæssige forhold ved bedøvelse og aflivning af slagtekyllinger	Fødevarestyrelsen	Side 25	Nr. 12
Velfærdsøkonomiske konsekvenser af halthed og trædepudesvidninger hos slagtekyllinger i Danmark	Københavns Universitet	-	-

PELSDYR

Titel	Institution	Resumé	Poster
Pålidelighed og gyldighed af bidmærker som velfærdsindikator hos mink	Aarhus Universitet	Side 26	Nr. 13

RESUMÉER AF POSTERE

VIDENCENTER FOR DYREVELFÆRDS KONFERENCE

Databaser – potentialer for dyrevelfærdsvurdering

Hans Houe¹, Tina Birk Jensen², Annette Cleveland Nielsen², Helle Feldstedt², Björn Forkman¹, Nina Otten¹, Sine Norlander Andreassen¹, Torben Dahl Nielsen¹, Nils Toft¹ & Jan Tind Sørensen³

¹ Institut for Produktionsdyr og Heste, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

² Fødevarestyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug & Fiskeri

³ Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

Danmark har et stort antal databaser etableret med udgangspunkt i mange forskellige formål. Der mangler en samlet oversigt over allerede eksisterende data samt en samlet vurdering af, hvor godt disse data understøtter vurdering af dyrevelfærd. Formålet med dette projekt har derfor været at etablere en samlet oversigt over danske databaser, som indeholder data, der kan være egnede til vurdering af dyrevelfærd hos kvæg og svin.

Der er opstillet en skabelon for, hvad en fyldestgørende beskrivelse af en database bør indeholde mhp. at tilvejebringe overblik over og gennemskuelighed af eksisterende registreringer. Skabelonen er anvendt til at udarbejde detaljerede protokoller for registreringer i Fødevarestyrelsens veterinære databaser. Der er efterfølgende afholdt en workshop, hvor de enkelte variable i hver database er vurderet med hensyn til relevans og sikkerhed. Relevansen er et udtryk for, hvad en variabel siger om velfærd. Sikkerhed er et udtryk for, hvor sandsynligt det er, at en given tilstand bliver korrekt registreret. Herudover er der inddraget eksisterende vurderinger samt international litteratur.

Følgende veterinære databaser og variable er fundet at være egnede ved vurdering af dyrevelfærd:

- CHRs besætningsdel (CHRB)
- CHR – kvæg (enkeltdyrsdel)
- Svineflyttedatabasen
- Sygdomskoder/kødkontroldatabasen
- VetStat
- DIKO (Digital Kontrol) – Overtrædelser af lovgivning

De vigtigste variable omfatter flytninger af dyr, levealder, dødelighed, adskillige kødkontrolfund, medicinforbrug samt tidligere overtrædelser af dyrevelfærdslovgivning. Ud fra de tilgængelige databaser er det muligt at vurdere nogle aspekter af dyrevelfærd, især dem, som er relaterede til forskellige grader af sygdom. Det er dog ikke muligt at lave en fuldstændig velfærdsvurdering baseret på informationen fra databaserne. Såfremt de nævnte variable ligger langt fra en given tærskel, findes de nyttige til at påpege et problem. Ligger de tæt på en given tærskel, findes de ikke egnede til at frikende besætninger fra problemer. Resultaterne vil fremadrettet kunne bruges til præ-screening af besætninger mhp. identifikation af besætninger med problemer eller til etablering af et dyrevelfærdsindex.

Egenkontrol af dyrevelfærd – bureaukrati eller kilde til øget velfærd?

Björn Forkman¹, Jesper Lassen², Karsten Klint Jensen², Peter Sandøe², Jan Tind Sørensen³ & Lise Tønner⁴
Rapport udarbejdet af: Jesper Lassen², Karsten Klint Jensen¹ & Cecilie Thorslund²

¹ Institut for Produktionsdyr og Heste, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

² Fødevareøkonomisk Institut, Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

³ Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

⁴ Fødevarestyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug & Fiskeri

Med indførelsen af egenkontrol af dyrevelfærd i 2010 fulgte husdyrområdet tendensen fra flere andre sektorer, hvor dele af kontrolansvaret placeres hos producenterne. Formålet med dette projekt "*Egenkontrol af dyrevelfærd*" har været at undersøge landmænds og forbrugeres holdninger til og reaktioner på overgangen til egenkontrol. Metodisk blev spørgsmålene besvaret gennem en sociologisk analyse af kvalitative interviews med husdyrproducenter og fokusgrupper med forbrugere udført i perioden juni til oktober 2011.

Analysen viste, at landmænd og forbrugere er enige om, at vi har en moralsk forpligtigelse til at kære os om de dyr, vi holder i fangenskab. Hvorvidt implementering af egenkontrol er en god måde at forvalte denne moralske forpligtigelse, er imidlertid et spørgsmål, der ikke lader sig entydigt besvare.

I udgangspunktet er der stor forskel på opmærksomheden på egenkontrol i de to grupper. For landmændene er egenkontrol en del af hverdagen og holdningerne spænder fra det positive, hvor egenkontrol ses som en hjælp til at ændre fokus; til det negative, hvor egenkontrol ses som kilde til dobbeltarbejde og bureaukrati, der fjerner fokus fra arbejdet i stalden til skrivebordet. Modsat kendte forbrugerne ikke til det nye kontrolregime, som således ikke umiddelbart har påvirket tilliden til dyrevelfærden i dansk husdyrproduktion.

På baggrund af analysen konkluderes det, at en række forhold har betydning for implementeringen af egenkontrol, herunder: Værdimæssige forskelle; forskelle i opfattelser af relevante aspekter af dyrevelfærd; fordeling af ansvar i forhold til dyrevelfærd og forholdet mellem bureaukrati og oplevet nytte. På baggrund af dette diskuteres en række tiltag, som bør overvejes i forhold til at optimere egenkontrollen.

Kan køer blive halte af at blive transporteret?

Peter T. Thomsen

Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

Kan normalt gående køer blive halte af at blive transporteret med lastbil til slagtning? Med andre ord, kan selve transporten udløse halthed? Svaret er interessant, dels for at vurdere om transport påvirker køers velfærd og dels af hensyn til retssikkerheden, idet en landmand (og vognmand) kan holdes juridisk ansvarlig for at levere en halt ko til slagtning.

For at finde svaret blev 203 køer fra 18 forskellige besætninger kørt en tur, som svarer til en gennemsnitlig transport til slagtning. 8–12 køer blev læsset på en lastbil i besætningen, kørt en tur på 80–100 km af en varighed på ca. 2 timer med to små pauser undervejs, og til sidst læsset af hjemme i besætningen igen. Før og efter transporten blev køerne halthedsvurderet på en skala fra 1 (normal gang) til 5 (svært halt). Kun køer med halthedsscore 1 eller 2 før transporten blev medtaget. Køerne var jævnt fordelt med hensyn til kælvningsnummer og tidspunkt efter kælvning.

Resultaterne viste, at langt de fleste af køerne (181) havde den samme halthedsscore både før og efter transporten. 12 køer kom til at gå marginalt dårligere (10 køer ændrede halthedsscore fra 1 til 2 og to køer ændrede halthedsscore fra 2 til 3), mens 10 køer kom til at gå marginalt bedre (halthedsscore 2 til 1), men ingen af køerne blev halte af at blive transporteret.

Smertedetektionsskema til malkekvæg

Björn Forkman¹, Karina Bech Gleerup¹, Pia Haubro Andersen² & Lene Munksgaard³

¹ Institut for Produktionsdyr og Heste, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

² Hästmedicin, Sveriges lantbruksuniversitet

³ Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

Formålet med projektet er at udarbejde en smertescoraskala for køer til anvendelse for dyrlæger, velfærdsinspektører og landmænd. Smertescoraskalaen skal konstrueres ud fra let observerbare adfærdsændringer, hvilket gør den anvendelig for alle tre relevante grupper. Det er ønskværdigt at kunne detektere køer med diverse grader af smerte, hvorved man kan sætte ind med smertebehandling med en kortere rekonvalescensperiode og bedre velfærd til følge. Foruden at udvikle en ny metode vil vi også sammenligne resultaterne fra denne med den subjektive metode til smertevurdering (VAS – se nedenfor), der er i brug i dag.

Smertevurderingen, VAS, baseres på et skøn fra dyrlægen. Dette gør det for det første svært at dokumentere overfor andre grupper, og for det andet er der en risiko for, at smertevurderingen er afhængig af den enkelte dyrlæges erfaring. Desuden skelnes sygdomsadfærd sjældent tydeligt fra smerteadfærd. Velfærds-mæssigt kan det betyde, at køer, der er syge, ikke får en hensigtsmæssig smertebehandling. Dette betyder, at køer, der er syge, ikke altid vurderes med henblik på smerter, og at smerteytringer hos de køer, der ikke udviser tydelige sygdomstegn, ofte overses og blot kategoriseres som køer med dårlig ydelse af ukendt årsag.

I en række løsdriftsbesætninger udvælges tilfældigt et antal køer, der observeres udefra og scores i et fastlagt observationsskema. Skemaet inkluderer udelukkende letgenkendelige adfærdsforandringer, hvilket muliggør, at et stort antal dyr kan screenes i den første fase. Der udvælges køer med formodet høj, middel og lav smerte. Køerne i disse tre grupper underkastes en fuld klinisk undersøgelse inklusiv de nødvendige parakliniske undersøgelser, og der stilles en tentativ diagnose. På baggrund af diagnosen smertebehandles dyrene med et passende analgetikum. Herefter scores parametrene i observationsskemaet igen.

Skismaet mellem dyrevelfærdshensyn og smittebekæmpelse i kvægbesætninger

Anne Braad Kudahl¹, Helle Halkjær Kristensen², Stina Marie Lindberg², Nina Otten² & Liza Rosenbaum Nielsen²

¹ Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

² Institut for Produktionsdyr og Heste, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

Det er velkendt, at der kan opstå dilemmaer i forsøget på at afveje god dyrevelfærd overfor effektiv smittebeskyttelse i kvægbesætninger. Opstaldning af spædekcalve er således et emne præget af stærke meninger og forskelligartet fortolkning af reglerne på området både mellem EU's medlemsstater og indenfor Danmark. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 999 af 14. december 1993 om beskyttelse af kalve § 4, stk. 2 påbyder, at kalve skal kunne se og røre hinanden. Reglen er på den ene side til for at sikre god dyrevelfærd, men på den anden side til en vis grad i modstrid med forebyggelse og bekæmpelse af smitsomme sygdomme, som fx salmonella og paratuberkulose. Da infektionerne medfører nedsat dyrevelfærd i form af sygdom, smerte, dødelighed og aborter hos en del af de smittede dyr, kan det være svært at finde den rette balance i staldkonstruktion og daglig management for at tilgodese dyrenes tarv og samtidig overholde lovgivningen og tilgodese de adfærdsmæssige behov hos kalvene. Skismaet bliver sat på spidsen af, at der er bekendtgørelser, der påbyder landmanden at håndtere begge problemstillinger. Såvel Fødevarestyrelsen som kvægbranchen presser således på for, at den kvægspecifikke '*Salmonella* Dublin' udryddes inden udgangen af 2014.

Formålet med projektet er at vurdere effekten af konkrete og praktisk anvendelige kalveopstaldningssystemer på hhv. dyrevelfærd og smittebekæmpelse af fx '*Salmonella* Dublin'. Observationelle feltstudier og løsninger på skismaet vil blive søgt fundet både i danske besætninger og ved sammenligning med andre landes fortolkning af EU's Kalvedirektiv¹. Endvidere vurderes effekten af kontaktmønstre i hele besætningen gennem simulering af '*Salmonella* Dublin' smittespredning og afledte dyresundhedseffekter i en computermode. Besætningsbesøg er påbegyndt og fortsætter i januar-marts 2013. Projektet afsluttes og afrapporteres i slutningen af 2013.

¹ Rådets Direktiv (EF) Nr. 629/1991 af 19. november 1991 om fastsættelse af mindstekrav med hensyn til beskyttelse af kalve (med senere ændringer).

Klar til at yde igen? – adfærd og velfærd hos malkekøer før raskmelding fra mastitis

Katrine K. Fogsgaard & Mette S. Herskin

Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

Yverbetændelse (mastitis) er den oftest forekommende produktionssygdom hos malkekøer. Hvert år behandles ca. 200.000 danske køer for sygdommen. Man ved, at syge dyr gennemgår motivationelle ændringer, som påvirker deres præferencer og adfærdsmæssige behov. Ny dansk forskning har vist, at også malkekøer ændrer adfærd under mastitis. Hidtil har hovedparten af mastitis-forskning fokuseret på udpegning af syge individer, mens raskmelding typisk har været kædet sammen med mælkenes tilstand og tilbageholdelse af mælk. Hvorvidt koens almene tilstand og adfærdsmæssige behov er normaliserede ved et mælke-baseret raskmeldingstidspunkt, er uvist.

Nærværende projekt fokuserer på adfærd og velfærd hos danske malkekøer i dagene efter en mastitis-diagnose. Ved integration af såvel adfærdsmæssige som kliniske og fysiologiske data opnås ny viden om sammenhænge mellem disse, koens sygdomsgrad og velfærd. Projektets formål er at undersøge malkekøers velfærd i dagene efter diagnosticeret mastitis for at kunne inddrage disse mål i en vurdering af dyrenes egnethed til igen at indgå i produktionen.

Projektet gennemføres på Kvægbrugets Forsøgscenter og involverer mindst 60 HF malkekøer. Dyrene er opstaldet i løsdrift og malkes automatisk med robot. Dyrene indgår i den almindelige produktion og besætning. Dyrenes tilstand monitoreres dagligt ved hjælp af HerdNavigator for at udpege individer med klinisk mastitis. Ved fund af en syg ko udpeges et klinisk raskt kontrolindivid (matchet for laktationsstadiet og -nummer). De to køer behandles herefter helt ens. Følgende registreres dagligt fra udpegningstidspunktet og 10 dage frem: klinisk undersøgelse, automatisk registrering af liggetid, ædetid, positurskift, besøg i malkerobot, sociale interaktioner og videoanalyse af adfærd lige inden og under malkning. Projektets dataindsamlingsperiode påbegyndtes efter sommerferien i år, og resultaterne forventes offentliggjort i efteråret 2013.

Identifikation af so-besætninger med dyrevelfærdsproblemer på basis af eksisterende centrale databaser og data fra effektivitetskontrollen

Kristian M. Knage-Rasmussen¹, Jan Tind Sørensen¹, Tine Rousing¹ & Hans Houe²

¹ Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

² Institut for Produktionsdyr og Heste, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

Dyrevelfærd er et komplekst begreb og eksisterende velfærdsvurderingssystemer inkluderer derfor ofte direkte målinger af dyrs sundhed og adfærdsmæssige respons. Selvom disse dyrebaserede målinger kan betragtes som de mest direkte mål for dyrevelfærden, er de tidskrævende og kræver typisk eksternt personale og er derfor ofte omkostningstunge at indsamle og analysere.

Formålet med projektet er at undersøge, om det er muligt ved hjælp af data fra eksisterende databaser suppleret med ejeroplysninger at foretage en risikobaseret udpegning af so-besætninger med dyrevelfærdsproblemer, så brug af dyrebaserede målinger kan reduceres.

For at undersøge dette blev der indsamlet såvel nye dyrebaserede målinger som eksisterende data i 51 konventionelle so-besætninger og i 13 økologiske/frilands so-besætninger. I hver besætning blev følgende data indsamlet: Eksisterende centrale databaser (Chr, Vet-Stat, Slagtedata, Daka), Information om system (Stald og foderanlæg), E-kontrolldata, kliniske registreringer (halthed, skuldarsår, osv.) og adfærdsregistreringer (socialadfærd, Frygt test) på so-niveau. Der blev lavet to velfærdsvurderinger per besætning; en velfærdsvurdering baseret på eksisterende centrale data samt E-kontrol data og en velfærdsvurdering baseret på dyrebaserede mål i form af kliniske undersøgelser og adfærdsobservationer (baseret på Welfare Quality®). De eksisterende data blev indsamlet for en periode på et år, før besætningsbesøget blev foretaget. På besætningsbesøget blev velfærdsvurderingen baseret på kliniske og adfærdsobservationer samt systeminformation foretaget.

De enkelte velfærdsindikatorer, der indgår i hver af de to velfærdsvurderinger, blev indbyrdes vægtet af et ekspertpanel bestående af danske dyrlæger, agronomer og forskere. Median vægtene blev anvendt i en simpel model som omregnedes til en placering på et indeks fra 0-100, hvor 100 er den værst tænkelige velfærdsvurdering, og nul er den bedst tænkelige velfærdsvurdering vurderet ud fra velfærdsindikatorerne.

De 64 besætninger skal rangeres ud fra begge velfærdsvurderinger, og det vil blive analyseret, om der er forskel på de to rangeringer. Besætningerne er blevet rangeret ud fra kliniske og adfærdsregistreringer. Rangering ud fra eksisterende data er under udarbejdelse.

Halthed og lemmelidelser hos søer på friland

Kristian M. Knage-Rasmussen¹, Jan Tind Sørensen¹, Tine Rousing¹ & Hans Houe²

¹ Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

² Institut for Produktionsdyr og Heste, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

Halthed og lemmelidelser har vist sig at være et dyrevelfærdsproblem i indendørs sohold. En spørgeskemaundersøgelse blandt europæiske økologiske svineproducenter i 2006 viste, at 21 % af økologiske so-besætninger i Nordeuropa fandt, at halthed var et sygdomsproblem i deres besætning.

Formålet med projektet er at finde forekomsten af halthed og lemmelidelser i systemer med økologiske søer og at identificere væsentlige risikofaktorer for disse lidelser med henblik på at foreslå tiltag til forebyggelse og håndtering af halthed og lemmelidelser hos økologiske søer.

I 2011 og 2012 blev 9 økologiske besætninger besøgt hver to gange. Ved hvert besøg blev ca. 100 tilfældigt udvalgte søer diagnosticeret som hhv. halt eller ikke halt (1/3 diegivende og 2/3 drægtige). Den gennemsnitlige besætningsprævalens var på 8 % med en variation mellem besætninger på 1 % til 16 % i de økologiske besætninger. I 2010-2011 blev 46 konventionelle so-besætninger besøgt i et andet projekt og en halthedsprævalens på 20 % med en besætningsvariation på 0 % til 46 % baseret på drægtige søer blev fundet. Ved første besøg på de økologiske besætninger, der blev gennemført sommer/efterår, var halthedsprævalensen på 11 %, medens den var 5 % i gennemsnit ved andet besøg, der blev gennemført om vinteren.

Der var stor variation i halthedsniveau mellem besætningerne og tilsyneladende også mellem sommer/efterår og vinter. På so-niveau fandt vi, at sår og trykninger samt et lavt huld er risikofaktorer for halthed i økologiske besætninger. Omfanget af halte søer i økologiske besætninger har ikke været undersøgt tidligere. Økologiske søer har adgang til væsentligt mere plads og motion samt et blødt og forholdsvist skridsikkert underlag (kommer dog an på vejret). Vi forventede derfor ikke, at halthed ville være noget større problem i økologiske so-besætninger.

Har Gult Kort ordningen påvirket velfærden i danske svinebesætninger?

Nana Dupont¹, Inge Larsen¹, Charlotte Sonne², Helle Stege¹

¹ HERD - Centre of Herd-oriented Education, Research and Development, Institut for Produktionsdyr og Heste, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

² Videncenter for Svineproduktion, Landbrug & Fødevarer

Formål

At undersøge om reduceret anvendelse af antibiotika har (haft) dyrevelfærdsmæssige konsekvenser.

Delprojekt 1: Dødelighed, tilvækst og slagtedata

Besætninger med reduceret anvendelse af antibiotika efter Gult Kort debatten undersøges for ændringer i tilvækst, dødelighed, slagteanmærkninger og kødprocent i en toårig periode før og efter skæringsdatoen 1/6 2010. Besætninger blev inkluderet i undersøgelsen forudsat, at der ikke var sket ændringer i sundhed, management eller lignende i studieperioden.

Oplysninger vedrørende antal stipladser, antal producerede grise, dødelighed, tilvækst, kødprocent og slagte-anmærkninger blev indsamlet. For nuværende er der indsamlet data fra 63 % af 270 inkluderede besætninger.

Delprojekt 2: Administrationsvej og dosis af antibiotika

Betydningen af administrationsvej og dosis af antibiotika for tilvækst og helbredelse ved diarréudbrud undersøges. Data indsamledes i 2 besætninger diagnosticeret med *Lawsonia intracellularis*. Udbrud af diarré medicineredes med oxytetracyclin i 5 dage med flokbehandling (10 mg/kg eller 5 mg/kg) eller enkelttdyrsbehandling (10 mg/kg).

Delprojekt 3: Påvirker diarré klimagrises adfærd?

Data indsamledes i én besætning diagnosticeret med *Lawsonia intracellularis*. Tres grise observeredes i 5 minutter og ændringer i bevægelses- og fourageringsmønstre blev registreret. Grise med diarré brugte halvt så meget tid på at æde og indtog liggeposition i brystleje (og ikke sideleje) tre gange så ofte som grise uden diarré.

Samlet konklusion

Foreløbige resultater tyder på, at tilvæksten kan være reduceret efter antibiotika-reduktionen, at antibiotika-administrationsvej og -dosis påvirker tilvækst og helbredelse hos grise med *Lawsonia intracellularis*, og at diarre medfører ændret adfærd hos afficerede grise.

Brok på transporten – er svin med brok egnede til transport?

Tine Rousing, Sarah-Lina Schild & Mette S. Herskin

Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

Har en gris brok, skal det vurderes, om den er egnet til transport til slagtning eller ej. Problemet har et ikke uvæsentligt omfang, da det vurderes, at der hvert år er mere end 100.000 grise med brok. Ifølge gældende praksis vurderes svin med broksække på under 15 cm i diameter og uden synlige læsioner på sækken generelt som værende egnede til transport til slagteri, mens dyr med større broksække som udgangspunkt ikke er egnede. Der findes imidlertid ingen reel viden om, hvordan svin med brok klarer sig under transporten.

I projektet indgår grise fra 12 slagtesvinebesætninger. Dyrene udpeges dagen før slagtning. Samtidig identificeres relevante kontroldyr (en rask gris af samme størrelse fra samme sti). I den resterende forsøgsperiode behandles de to dyr så ens som muligt. I perioden fra udpegning og indtil slagtning gennemgår dyrene kliniske undersøgelser for detaljeret beskrivelse af broktilstand og ændringer heri som følge af transporten. Dyrenes adfærd registreres ved hjælp af direkte observationer og videoptagelser fra udlevering og indtil stikning (dvs. under pålæsning, aflæsning, drivning og ventetid på slagteri). Efter aflivning vil den kliniske undersøgelse omfatte sværskadevurderinger samt post-mortem patoanatomisk vurdering af broksækkene.

Pt. er der udarbejdet registreringsprotokoller, og den første af i alt 2 dataregistreringsrunder gennemføres i november 2012. Anden dataregistreringsrunde gennemføres i foråret 2013. Projektet gennemføres med ophæng til et igangværende forskningsprojekt "Documentation of welfare of finishing pigs on the day of slaughter" (Teknologisk Institut og Aarhus Universitet) og har tilknyttet et specialeprojekt, der gennemføres i regi af Agrobiologi-uddannelsen ved Aarhus Universitet.

Slagtekyllingers trædepuder – portræt af en reguleringsmæssig succes?

Björn Forkman¹, Birte Lindström Nielsen⁵, Jesper Lassen², Mette Herskin³ & Louise Holm⁴
Rapport udarbejdet af: Jesper Lassen² & Annemette Nielsen²

¹ Institut for Produktionsdyr og Heste, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

² Fødevareøkonomisk Institut, Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

³ Institut for Husdyrvidenskab, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

⁴ Fødevarestyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug & Fiskeri

⁵ INRA, Paris

Indførelsen af krav om registrering af slagtekyllingers trædepudetilstand i 2002 har haft en stor og gavnlig effekt på forekomsten af trædepudesvidninger. Formålet med projektet har været at afdække muligheder og eventuelle barrierer for at bruge den samme fremgangsmåde, som er anvendt til at reducere forekomsten af trædepudesvidninger, på velfærdsrelaterede problemer hos andre produktionsdyr. Metodisk er projektet grebet an som et sociologisk studie med udgangspunkt i analysen af 10 kvalitative interviews med danske slagtekyllingeproducenter.

Helt overordnet konkluderer projektet, at de interviewede slagtekyllingeproducenter er tilfredse med den eksisterende regulering af trædepudesvidninger. Dog peger flere på, at synet på trædepudereguleringen har udviklet sig fra en næsten automatisk reaktion imod endnu en regulering; over en erkendelse af, at der faktisk var et problem, der krævede en eller anden form for indgriben; til den almindelige accept af reguleringen, der kan konstateres i dag.

Spørgsmålet om, hvorvidt de positive erfaringer fra dette område kan overføres til andre områder afhænger naturligvis af, i hvilken grad der er overensstemmelse mellem de forskellige områder. Her peger projektet på, at specifikke økonomiske og teknologiske forhold i slagtekyllingesektoren, kyllingeproducenternes selvforståelse (som er anderledes end andre husdyrproducenters), erkendelsen af om der overhovedet er et problem samt bredere syn på regulering og dens implementering har spillet en betydelig rolle for trædepudereguleringens succes. På den baggrund kommer der med en række anbefalinger til fremtidig regulering af velfærd inden for andre husdyrsektorer.

Afdækning af de dyrevelfærdsmæssige forhold ved bedøvelse og aflivning af slagtekyllinger

Vibe Pedersen Lund, Lise Tønner, Louise Holm & Birte Broberg

Fødevarestyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug & Fiskeri

Hvert år bedøves og slagtes omkring 100 millioner slagtekyllinger på danske slagterier. Procedurene omkring bedøvelse og aflivning af slagtekyllinger indebærer en risiko for dyrevelfærdsmæssige problemer. Med Aflivningsforordningens² anvendelse pr. 1. januar 2013 træder nye krav til velfærd ved bedøvelse og aflivning af slagtekyllinger i kraft. Disse krav indebærer implementering af egenkontrol med dyrevelfærd på slagterier, specifikke krav til anvendelsen af bedøvelsesmetoder samt krav til indretning, konstruktion og udstyr på slagterier.

Formålet med dette projekt var at afdække de dyrevelfærdsmæssige forhold og potentielle dyrevelfærdsmæssige problemer ved elbedøvelse i vandbad og aflivning af slagtekyllinger på danske slagterier. Desuden var formålet at vurdere, hvor langt de danske fjerkræslagterier var kommet i forberedelserne til at efterleve kravene i den nye Aflivningsforordning.

Gennemførelsen af projektet indebar både observationer på slagtelinjen på de fire største danske fjerkræslagterier og interviews med slagteriledelserne omkring kravene i Aflivningsforordningen. Herudover blev der foretaget litteraturgennemgang af den nyeste forskning på området.

Resultaterne viste, at der er grundlag for yderligere optimering af overvågningen af bedøvelsens effektivitet ved elbedøvelse i vandbad. Dette vil kunne ske via øget systematik og brug af relevante kombinationer af kliniske indikatorer, der er mulige at anvende i praksis. Resultaterne viste desuden, at strømgennemgangen i bedøvelsessystemet bør optimeres, og at der bør være fokus på hurtig og effektiv aflivning.

Generelt viste projektet, at slagterierne er nået langt i forhold til at opfylde Aflivningsforordningens krav til indretning, konstruktion og udstyr, hvorfor kun mindre justeringer vil være nødvendige. Projektet viste desuden, at der fortsat er behov for forskning i bedøvelsesmetoder til fjerkræ, herunder i alternative ophængningssystemer og metoder til overvågning af bedøvelsens effektivitet.

Den endelige projektrapport forventes at blive offentliggjort på Videncenter for Dyrevelfærds hjemmeside primo 2013.

² Rådets Forordning (EF) Nr. 1099/2009 af 24. september 2009 om beskyttelse af dyr på aflivningstidspunktet.

Pålidelighed og gyldighed af bidmærker som velfærdsindikator hos mink

Steffen W. Hansen

Institut for Husdyrvidenskab, Aarhus Universitet

Projektets overordnede formål er at belyse pålideligheden af at registrere bidmærker på lædersiden af minkskindet samt gyldigheden af at benytte bidmærker som velfærdsindikator.

Bidmærker er defineret som mørke prikker på lædersiden af det pelmodne minkskind og kan således kun registreres på mink, der er pelset. Flere undersøgelser har fundet, at antallet af mink med bidmærker er større, når de holdes gruppevis i etagebure, end når de holdes parvis i standardbure. Derudover er der flere bidmærker på mink med sår end hos mink uden sår, og tæver har flere bidmærker end hanner, hvilket indikerer, at bidmærker skyldes sociale interaktioner mellem mink. Bidmærker er et mere sensitivt mål for aggression end sår, der relativt sjældent opstår. Antallet af bidmærker er benyttet som et kvalitativt mål for dyrets erfarede aggression og dermed velfærd.

Sammenhængen mellem bidmærker og nedsat velfærd er baseret på den antagelse, at bid er forbundet med smerte og i nogle tilfælde aggression. Påvisning af flere bidmærker hos gruppeindhusede mink udgør den væsentligste kritik af denne produktionsform.

Imidlertid er der rejst tvivl om, hvorvidt de registrerede mærker afspejler aggression. Primært fordi en undersøgelse ikke har kunnet påvise arvæv eller andre spor efter penetrering af huden og derfor har konkluderet, at "bidmærker" ikke er bidmærker, men skyldes en forsinket modning af vinterpelsen.

Det er derfor relevant at give svar på følgende spørgsmål:

1. Kan eksperimentel penetrering af og/eller trykskader på skindet forårsage de observerede mørke pletter på skindets læderside?
2. På hvilket stadie i pelsskiftet om efteråret kan bidskader/trykninger give anledning til bidmærker?
3. Er synligheden af bidmærker forskellig hos lyse og mørke mink?
4. Kan forekomsten af bidmærker relateres til aggression i forbindelse med dannelse af rangordenen i august-september eller den begyndende kønsmodning i oktober-november?
5. Er der sammenhæng mellem bidmærker og forekomsten af stereotypi og frygtsom adfærd?